

Samenvatting van het rapport over economische stimulansen voor het verbeteren van de veiligheid en gezondheid op het werk: een onderzoek vanuit het Europese perspectief

Literatuurbespreking

In het algemeen zijn er sterke argumenten voor economische stimulansen die uitgaan van bronnen van buiten een onderneming voor het verbeteren van de gezondheid en veiligheid op het werk. Daar staat tegenover dat er methodologische moeilijkheden zijn bij het evalueren van de effectiviteit van verscheidene van deze stimulansen. Wegens deze dubbelzinnige resultaten van het literatuuronderzoek wordt voorgesteld om aanvullend onderzoek te doen.

Wat de toepassing van economische stimulansen betreft, blijken specifieke preventiemiddelen een beduidend groter effect op het ziekteverzuim te hebben dan algemene. Het is echter niet altijd duidelijk hoe effectief specifieke overheidsmaatregelen (dus maatregelen van buiten de onderneming) precies zijn. Enkele bevindingen uit het literatuuronderzoek: 1) Belastingverlagingen kunnen organisaties helpen om meer in veiligheid en gezondheid te investeren. Dit werkt uiteraard alleen bij organisaties die vennootschapsbelasting betalen. 2) Het koppelen van economische stimulansen aan audits/interventieprogramma's is een andere veelbelovende manier voor het verbeteren van de veiligheid en gezondheid op het werk. 3) Het verstrekken van matchingmiddelen, waarbij de overheid een subsidie verstrekt die evenredig is aan de hoeveelheid geld die voor gezondheid op de werkplek wordt uitgegeven, is eventueel ook een geschikte methode voor het verbeteren van de gezondheid en veiligheid op het werk. Dit soort economische stimulansen brengt hoge administratieve kosten met zich mee, zowel voor de organisatie als voor de overheid.

Verzekeringgerelateerde economische stimulansen blijken een effectieve manier om organisaties te motiveren in veiligheid en gezondheid op het werk te investeren. Onderzoeksgegevens duiden erop dat economische stimulansen bij werknemers een gedragsverandering teweegbrengen en het ongevallencijfer verlagen. Er is redelijk veel onderzoek gedaan naar ervaringsmeting bij ongevallenverzekeringen, waarbij gewoonlijk een bonus-malussysteem wordt toegepast waarin de premie is gebaseerd op het aantal persoonlijke ongevallen in een onderneming. Bij het literatuuronderzoek zijn ook verscheidene verslagen van onderzoeken naar de effectiviteit van ervaringsmeting bestudeerd. Gebleken is dat er op zijn minst lichte aanwijzingen zijn dat daarmee het aantal verzekeringsclaims wordt verminderd.

Beleidsverzicht

Wat de basiscriteria van stelsels van sociale verzekering en ongevallenverzekering betreft, zijn er weinig verschillen in Europa. De meeste landen hebben een socialezekerheidsstelsel volgens de benadering van Bismarck en het verzekeren tegen ongevallen is in de meeste landen een staatsmonopolie. Een vrij grote groep landen heeft

Door een keurslager ingevulde vragenlijst over economiestimulerende maatregelen (foto ter beschikking gesteld door de FBG, de Duitse wettelijke ongevallenverzekering van de slagerijsector)

een concurrerende verzekeringsmarkt en volgt de benadering van Beveridge, en twee kleinere groepen landen hebben mengvormen. Als we kijken naar de basiscriteria is de verscheidenheid aan stelsels dus vrij beperkt, hoewel ze in de details waarschijnlijk meer van elkaar verschillen.

Deze verschillen tussen landen en economische stimulansen hebben natuurlijk invloed op de mate van overdraagbaarheid van stimuleringsmodellen op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk. Subsidiereregelingen, belastingprikkel en niet-financiële stimulansen moeten in theorie in alle EU-landen mogelijk zijn. Ook methoden op basis van ervaringsmeting zijn zowel op mededingings- als monopolistische markten te vinden. Er zijn echter verschillen als het gaat om de financiering van toekomstgerichte preventiemaatregelen, zoals scholing of investering in veiligheid en gezondheid op het werk. Dit zou op een monopolistische markt geen probleem moeten zijn, omdat de verzekeringsmaatschappij er zeker van kan zijn dat deze zal profiteren van het positieve effect van haar investeringen op het aantal claims dat wordt ingediend. Op een mededingingsmarkt loopt de verzekeringsmaatschappij echter het risico dat ondernemingen op korte termijn naar de concurrent gaan en deze dan profiteert van de genomen preventiemaatregelen. Een mogelijke oplossing voor mededingingsmarkten is misschien de invoering van meerjarige contracten, of de oprichting van een gemeenschappelijk preventiefonds waaraan alle verzekeraars gelijkelijk bijdragen.

Bijna alle grotere EU-lidstaten voeren een actief beleid van economische stimulansen. Duitsland, Frankrijk, Italië en Polen bieden allemaal verscheidene stimulansen in het kader van hun publieke verzekeringsstelsels, vaak niet alleen premievariëaties, maar ook subsidieprogramma's voor specifieke investeringen in veiligheid en gezondheid op het werk. In Spanje wordt in het kader van de nationale strategie voor gezondheid en veiligheid op het werk de invoering van verzekeringsprikkel gepland en bestaat een grote verscheidenheid

aan subsidieprogramma's voor veiligheid en gezondheid op het werk, zowel op nationaal als regionaal niveau. Van de kleinere lidstaten zijn België, Finland en Nederland het meest actief, waarmee ze laten zien dat economische stimulansen ook in private stelsels van ongevallenverzekering mogelijk zijn.

Het beleidsoverzicht laat in het algemeen zien dat economische stimulansen in alle lidstaten kunnen worden gegeven, ongeacht het type socialezekerheidsstelsel en ongeacht de vraag of het stelsel van ongevallenverzekering privaat of publiek is.

Casestudies

De verzameling casestudies laat zien dat economische stimulansen in een grote verscheidenheid aan omgevingen effectief veiligheid en gezondheid op het werk kunnen bevorderen. Alle stimuleringsregelingen die in de casestudies worden beschreven, zijn efficiënt beheerd en op de een of andere manier geëvalueerd. Voor zes regelingen bestaan zelfs kwantitatieve indicatoren voor positieve effecten op de arbeidsomstandigheden van de deelnemende ondernemingen:

- in de Duitse slachtsector is het aantal meldplichtige ongevallen sinds de invoering van de stimuleringsregeling in 2001 met meer dan 25 procent gedaald;
- in de Finse landbouwsector is het ongevallencijfer dankzij een stimuleringsregeling met meer dan 10 procent gedaald;
- van de Poolse ondernemingen die met staatssteun een managementsysteem voor veiligheid en gezondheid op het werk hebben geïmplementeerd, meldt 70 procent een daling van het aantal ongevallen en een verlaging van de verzekeringspremies, en 50 procent een vermindering van het aantal werknemers dat in gevaarlijke omstandigheden werkt;
- in Italië geeft het Nationaal Instituut voor verzekering tegen arbeidsongevallen kleine en middelgrote ondernemingen een borgstelling voor bankkredieten voor het bevorderen van investeringen in veiligheid en gezondheid op het werk. Ondernemingen die gebruik maakten van deze regeling meldden 13 tot 25 procent minder ongevallen dan vergelijkbare ondernemingen die dat niet deden;
- bij de stimuleringsregeling van een Duitse zorgverzekeraar zorgde de implementatie van een modern gezondheidsmanagementsysteem

voor een significante afname van het uitgekeerde ziekengeld en het ziekteverzuim bij de deelnemende ondernemingen;

- het Nederlandse subsidieprogramma voor investeringen in nieuwe arbo(welzijn)-vriendelijke machines en uitrusting heeft geleid tot een verbetering van de arbeidsomstandigheden in 76 procent van de deelnemende ondernemingen (40 procent van de werkgevers was zeer positief en 36 procent redelijk positief over de nieuwe uitrusting).

Succesfactoren

In de drie delen van het rapport worden de volgende succesfactoren genoemd:

1. een stimuleringsregeling moet niet alleen de voorbije resultaten van goed management van veiligheid en gezondheid op het werk belonen — d.w.z. ongevallencijfers uit het verleden — maar ook specifieke preventie maatregelen voor het verminderen van toekomstige ongevallen en ziekte;
2. een stimuleringsregeling moet openstaan voor ondernemingen van elke grootte en in het bijzonder rekening houden met de speciale behoeften van het mkb/de KMO's;
3. een stimulans moet groot genoeg zijn om werkgevers tot deelname te motiveren;
4. er moet een duidelijke en onmiddellijke relatie zijn tussen de van de onderneming gewenste preventieactiviteit en de beloning;
5. een stimuleringsregeling moet duidelijke toekenningscriteria hebben en zo gebruiksvriendelijk als mogelijk zijn, zodat de administratieve last van zowel de deelnemende onderneming als de organisatie die de stimulans geeft, laag is;
6. wanneer de stimulans bedoeld is voor een groot aantal ondernemingen, zijn verzekeringsgerelateerde of fiscale stimulansen met precies omschreven criteria het meest effectief (gesloten systeem);
7. wanneer het de bedoeling is innovatieve oplossingen voor specifieke terreinen te bevorderen, zijn subsidieregelingen het meest effectief (open systeem).

Voor meer informatie:

<http://osha.europa.eu/en/topics/business>

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANJE

Tel. +34 944794360, fax +34 944794383

E-mail: information@osha.europa.eu

© Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. Overneming met bronvermelding toegestaan. *Printed in Belgium, 2010*

